

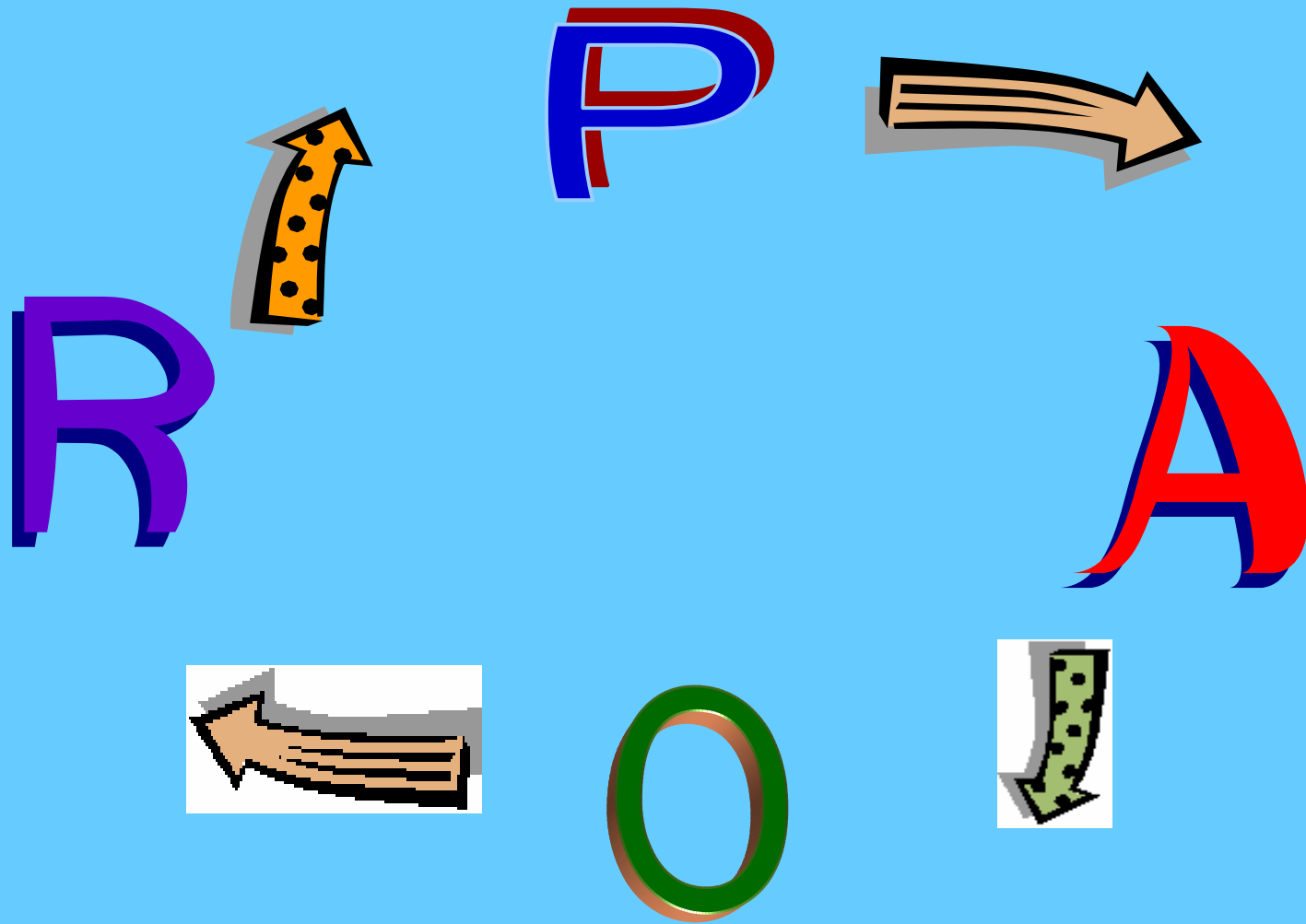
การสะท้อนผลการวิจัย: กระบวนการสู่การเรียนรู้ของครู

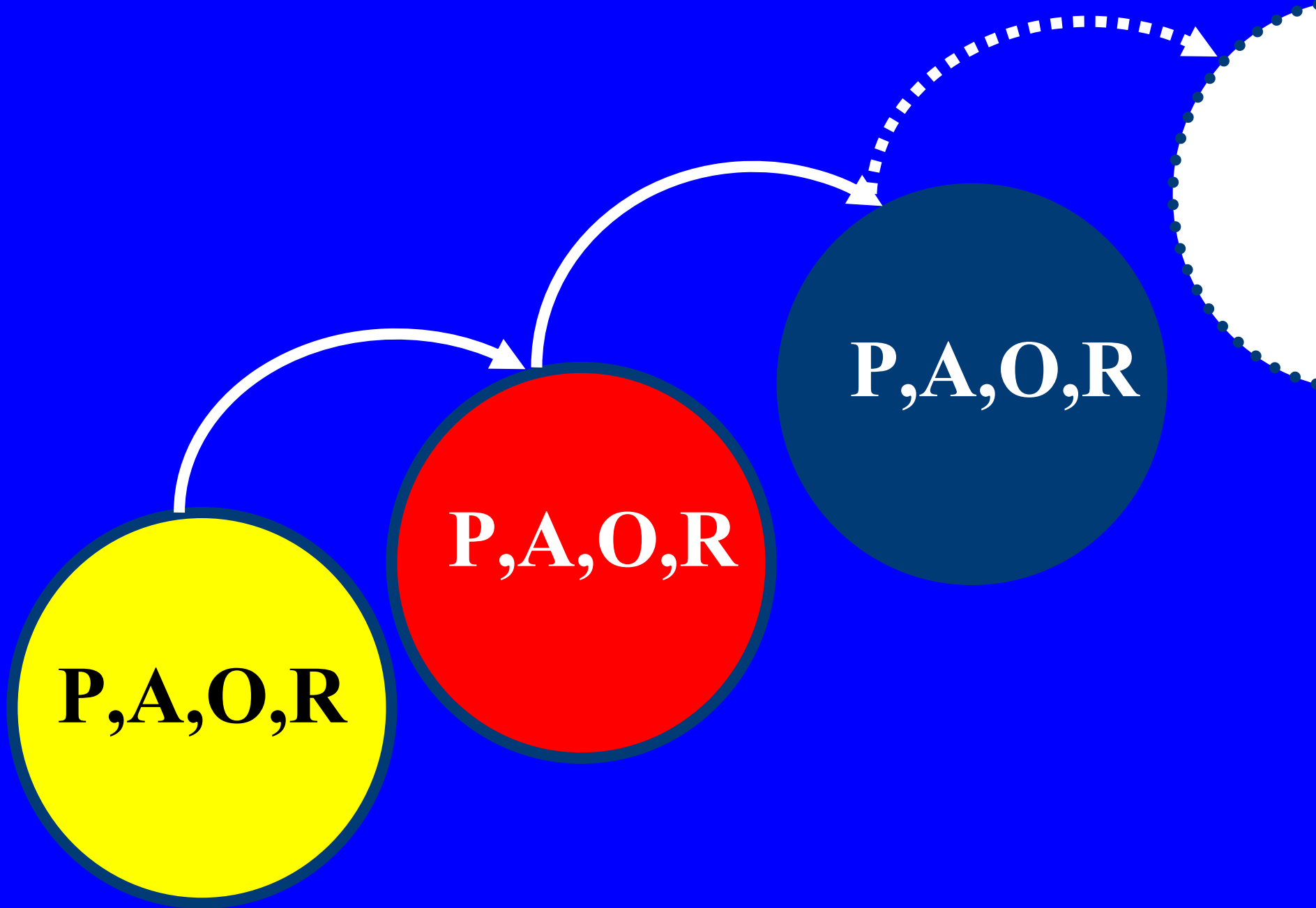
รศ. ดร.สุวิมล ว่องวานิช

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วงจรการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

P,A,O,R

P,A,O,R

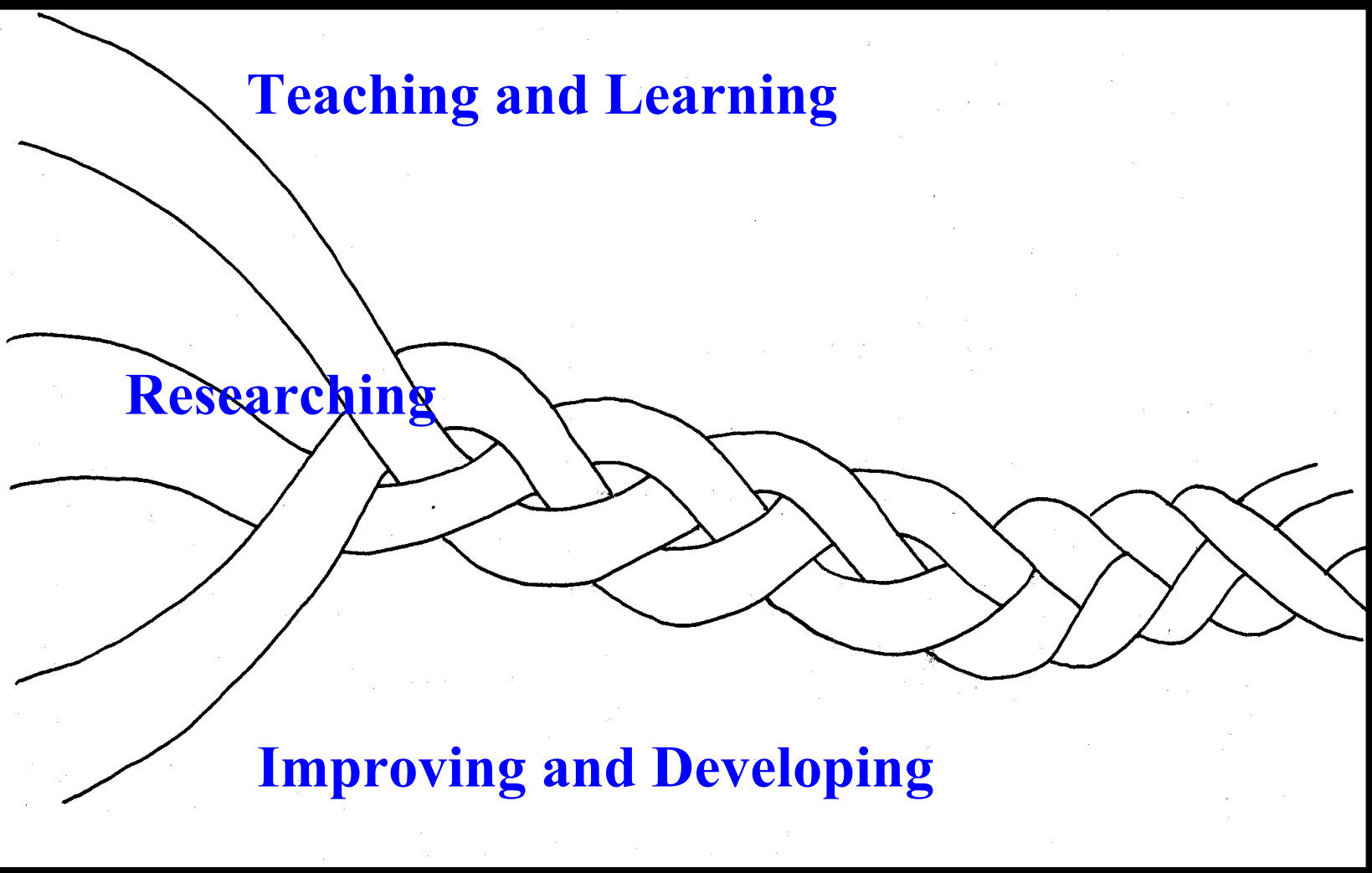
P,A,O,R

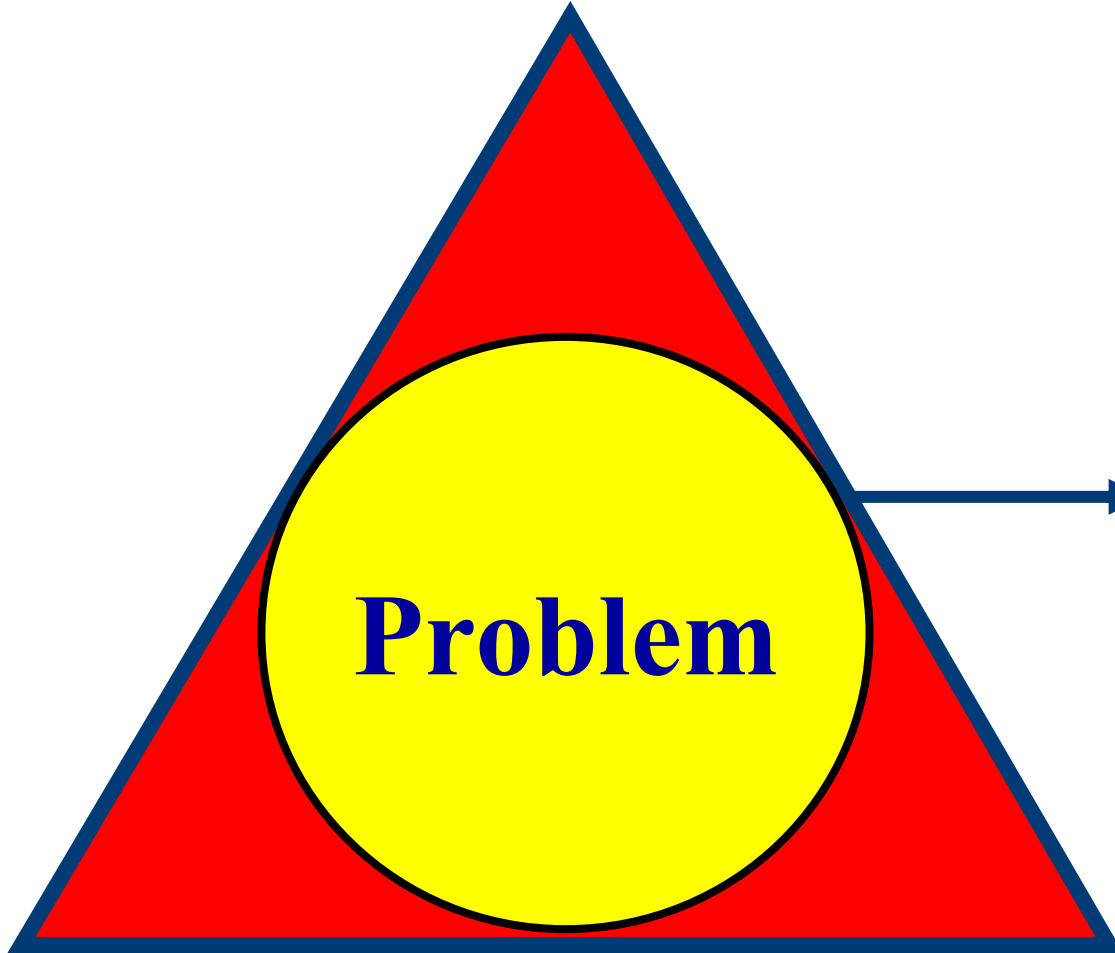
Teaching and Learning

Researching

Improving and Developing

Identify

Share

Diagnose

Solve

Problem

ก่อนตั้งโจทย์ปัญหาวิจัยต้องเข้าใจและ รู้จักนักเรียนก่อน

ภูมิหลังทางครอบครัว บุคลิกภาพ สุขภาพ
ความสนใจของนักเรียน ความถนัด ลักษณะ
นิสัย นิสัยทางการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียน วิธีเรียนที่นักเรียนชอบ ฯลฯ

ลักษณะของโจทย์ปัญหาวิจัยที่ดี

๑. สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น
๒. จำเป็น ชัดเจนดี มีคุณค่า
๓. เป็นปัจจุบัน
๔. อยู่ในวิสัยจะทำได้สำเร็จ

ระดับของโจทย์ปัญหาวิจัย

- ระดับที่ ๑ โจทย์ปัญหาวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาสภาพของผู้เรียน
- ระดับที่ ๒ โจทย์เกี่ยวกับการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนเกิดปัญหา
- ระดับที่ ๓ โจทย์เกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหา

หลักการตั้งโจทย์วิจัย

๑. อย่าตั้งโจทย์วิจัยที่เน้นแต่สภาพปัญหา
๒. อย่าตั้งโจทย์วิจัยเพื่อตรวจสอบว่าปัญหานั้นเป็นจริงหรือไม่
๓. ตั้งโจทย์วิจัยที่มีความลึกซึ้ง เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน
๔. โจทย์วิจัยมีความเฉพาะเจาะจง

สิ่งที่ต้องพิจารณาในการออกแบบ การวิจัยในชั้นเรียน

- การให้โอกาส treatment เพียงพอต่อการส่งผลกระทบต่อผู้เรียนในระยะเวลาที่เหมาะสม
- การนิยามตัวแปรผลที่มุ่งวัด
- การเก็บข้อมูล/วิเคราะห์ข้อมูล

ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจ

งานวิจัยของครูไมโซการตอบคำถามว่า

“จะสอนให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร”

แต่ต้องตอบคำถามว่า

“จะจัดระบบความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่จะช่วยให้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งได้อย่างไร?” และ

“จะเพิ่มประสิทธิภาพของประสบการณ์ด้านการสอนที่ครูเตรียมมาเพื่อแลกเปลี่ยนกับนักเรียนได้อย่างไร?”

คุณภาพของงานวิจัยในชั้นเรียน

ลักษณะที่ดีของการวิจัยในชั้นเรียน

- เน้นคำถามวิจัยแบบ know how , know why มากกว่า know what
- เป็นการวิจัยที่สร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน มากกว่าการศึกษาสภาพปัญหาหรือวิเคราะห์สาเหตุ
- เป็นทำวิจัยเป็นทีมเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม

คุณภาพของงานวิจัยในชั้นเรียน

1. ความสอดคล้องของโจทย์วิจัยกับปรากฏการณ์ในชั้นเรียน
2. กระบวนการทำวิจัย (Methodology) เหมาะสม
3. ข้อมูลถูกต้องเชื่อถือได้
4. ผลการวิจัยถูกต้อง
5. มีการนำผลการวิจัยไปใช้
6. สัมฤทธิ์ผลของการใช้ผลวิจัย
7. เกิดการเรียนรู้ของนักเรียน ครูและผู้เกี่ยวข้อง

ผลที่ควรเกิดขึ้นจากการทำวิจัยในชั้นเรียน

- การแก้ไขปัญหา
- องค์กรความรู้จากการปฏิบัติจริง
- การเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้วิจัย
- ชุมชนแห่งการเรียนรู้

จะทำอย่างไร
ให้ครูเกิดการเรียนรู้
จากการทำวิจัย?

เงื่อนไขที่ทำให้เกิด

- นโยบายการสร้างสังคมฐานความรู้
- การสร้างเครือข่ายการวิจัย
- การสนับสนุนจากนักวิชาการ
- ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของ
งานวิจัยในชั้นเรียน คือ การเปิด
โอกาสให้มีการสะท้อนผลการวิจัย
ในทุกขั้นตอนของการวิจัย

**การสะท้อนผล
การวิจัยในชั้นเรียน**

การสะท้อนผล (reflection)

- เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ
- เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการคิดใคร่ครวญ มีเหตุผล ใช้กระบวนการเรียนรู้ทางอารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคล
- เป็นการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการเชิงคิดวิเคราะห์ มีการสร้างความรู้ขึ้นใหม่ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของบุคคล
- เป็นการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของบุคคล

สิ่งที่ควรปฏิบัติ

Plan

วางแผนจัดการเรียน
การสอน

Act

นำแผนสู่การปฏิบัติ

Observe

ตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น

Reflect

สะท้อนผล

สิ่งที่ควรปฏิบัติ

Plan

วางแผนจัดการเรียน
การสอน

Act

นำแผนสู่การปฏิบัติ

Observe

ตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น

Reflect

สะท้อนผล

สิ่งที่ปฏิบัติอยู่จริง

Plan

วางแผนจัดการเรียน
การสอน

Act

นำแผนสู่การปฏิบัติ

Observe

ตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น

Reflect

ไม่มีการสะท้อนผล

ช่วงเวลาของการสะท้อนผล

1. **การสะท้อนผลขณะปฏิบัติงาน** (reflection-in-action) เป็นการคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ เกิดความสามารถในการสังเกตอย่างพินิจพิเคราะห์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ให้ความสนใจกับประสบการณ์ส่วนบุคคล

2. การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (reflection-on-action)

การคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นไปแล้ว ทำความกระจ่างใน
เรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็น
ความรู้สึกรักของผู้อื่น และของตนเอง

3. การสะท้อนผลเพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต (reflection-for-action)

การคิดถึงสิ่งที่จะทำในอนาคต มีความยืดหยุ่น
ทางความคิดในการแสวงหาและเลือก
พฤติกรรม ทางเลือกต่างๆ ที่สอดคล้องกับ
ความต้องการของตนเอง

4. การปฏิบัติงานหลังการสะท้อนผล (action following reflection)

การทำตามสิ่งที่ได้คิดไว้ ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นจนสำเร็จตามที่ตั้งใจ เป็นแรงกระตุ้นภายในที่ทำให้เกิดการแสดงออก ทำให้การปฏิบัติงานมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ จนทำให้เกิดทักษะ ความชำนาญ/เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน

รูปแบบของการสะท้อนผล

1. การสะท้อนผลโดยตนเอง

ครูอาจทำวิจัยคนเดียว กระบวนการสะท้อนผล การปฏิบัติงานอาจเกิดขึ้นเองตามลำพัง การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มครูนักวิจัยจะไม่เกิด

2. การสะท้อนผลของกลุ่มผู้วิจัย

ครูใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกัน มีการสะท้อนผลในทุกขั้นตอนของการวิจัย งานวิจัยของกลุ่มครูอาจเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ช่วยกันทำ หรือต่างคนต่างทำ แล้วนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อขยายความคิดหรือสร้างความกระจ่างในข้อค้นพบจากการวิจัยได้ลึกซึ้งขึ้น

3. การสะท้อนผลแบบผสม

ครูใช้วิธีการสะท้อนผลงานวิจัยเป็นรายบุคคล มีกระบวนการกลุ่มเกิดขึ้นในการร่วมวิพากษ์งานวิจัยของแต่ละคน ครูแต่ละคนจะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองวิจัย โดยมีเพื่อนสมาชิกช่วยกันวิพากษ์

**ตัวอย่างการสะท้อนผล
และการสะท้อนผลอภิมาน**

•ที่ผ่านมามีทำไมอาจารย์ต้องทำวิจัยในชั้นเรียน?

•เพราะเป็นนโยบายของผู้บริหารต้องทำวิจัยคนละ 1 เรื่อง ใน 1 ปี

•ถ้าไม่เป็นนโยบาย อาจารย์ไม่คิดจะทำวิจัยในชั้นเรียนหรือ?

•คิดจะทำ แต่เป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ต้องใช้เวลามาก

•มันยุ่งยากอย่างไร ต้องใช้เวลามากแค่ไหน?

•ยุ่งยากซี ต้องไปหาปัญหาของเด็ก วิเคราะห์ปัญหา ต้องคิดหา นวัตกรรมใหม่มาแก้ปัญหา

•แล้วในชั้นเรียนจริง ๆ เด็กไม่มีปัญหา และอาจารย์
ไม่ได้แก้ไขปัญหาลำนี้บ้างหรือ?

•ก็มีปัญหา ก็แก้ไข ก็สอนซ่อมเสริม มีใบงาน มีแบบ
ฝึกมาให้เด็กทำ

•พอทำแบบนี้เด็กมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง?

•เด็กก็ดีขึ้น แก้ปัญหาได้ดีขึ้น

•แล้วอาจารย์ลองย้อนกลับมาที่การทำวิจัยในชั้นเรียน เป้าหมายของการทำวิจัยในชั้นเรียนคืออะไร อาจารย์ช่วยบอกหน่อยได้ไหม?

•เพื่อแก้ปัญหา

•ลองเปรียบเทียบการแก้ปัญหาปกติ กับการวิจัยเหมือนหรือต่างกันอย่างไร?

•เออ จริง ๆ ก็คือเรื่องเดียวกัน

- พี่ไปทดลองการสอนใหม่แล้ว ได้ผลดีขึ้นเยอะเลย
- เชื่อได้อย่างไรว่าผลถูกต้อง น่าเชื่อถือ?
- ดูจาก *pretest posttest*
- แล้วอาจารย์คิดว่าคะแนนจาก *pretest posttest* จะเชื่อมั่นได้
อย่างไรว่าดีจริง?
- ก็พี่ใช้เครื่องมือที่เป็นข้อสอบเก่า ใช้มาหลายครั้งแล้ว
- ถ้าข้อสอบนั้นใช้มาหลายครั้ง แปลว่ามีคุณภาพหรือ?
- น่าจะดีนะ ก็เด็กของพี่ที่ทำคะแนนสอบได้ดี ก็ไปสอบเข้า
เรียนต่อที่อื่นได้ด้วย

• แสดงว่าอาจารย์คิดว่าข้อสอบของอาจารย์ดี โดยอาจารย์เอาไปเทียบกับ การที่นักเรียนสอบเข้าได้ที่อื่น ขอถามต่อว่าถ้าเครื่องมือที่อาจารย์ใช้มี คุณภาพดี อาจารย์คิดว่าดีที่ตรงไหน อาจารย์มีวิธีการสร้างมาได้อย่างไร มี ขั้นตอนอย่างไร?

• ก็ใช้ทั้งข้อสอบอัตนัย ปรนัย สามารถวัดนักเรียนได้ครอบคลุมครบเนื้อหา
หมด

• รู้ได้อย่างไรว่าข้อสอบวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา การใช้เครื่องมือหลายแบบ
ดีจริงหรือ?

• มันก็น่าจะดี ถ้าออกปรนัยอย่างเดียวกันก็ได้ไม่ลึก นำม้อัตนัยด้วย

• ถ้าใช้แต่ข้อสอบปรนัยอย่างเดียว จะวัดได้ไม่ลึกซึ่งหรือ?

• นำวัดได้ แต่ฉันไม่มีความรู้ในเรื่องนี้เท่าไร

ระดับของการสะท้อนผล

1. **ระดับการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้น** วิพากษ์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และข้อค้นพบต่าง ๆ
2. **ระดับการประเมินข้อค้นพบ** วิพากษ์เชิงประเมินในสิ่งที่ดำเนินการหรือค้นพบที่ดีหรือไม่ดีอย่างไร เพราะอะไร
3. **ระดับการอธิบายข้อค้นพบ** วิพากษ์เพื่อหาคำอธิบายต่อสิ่งที่ค้นพบ
4. **ระดับการประยุกต์ใช้สิ่งที่ค้นพบ** วิพากษ์เพื่อนำผลที่ค้นพบไปใช้ประโยชน์ ปรับปรุงแนวปฏิบัติครั้งต่อไป

การเตรียมการเพื่อสะท้อนผลการวิจัย

1. การเตรียมการของครุภัณฑ์วิจัย เตรียมนำเสนอผลการวิจัยที่ตนเองค้นพบ
 - สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ประเด็นวิจัย
 - กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย
 - นวัตกรรมหรือวิธีการที่ใช้ในการพัฒนา แนวคิดพื้นฐานของนวัตกรรม
 - วิธีการวิจัย
 - ข้อค้นพบ ข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการวิจัย การบรรยายภาพถ่าย การบันทึกวิดีโอ

2. การเตรียมการของสมาชิกที่อยู่ในกระบวนการ กลุ่ม

- การกำหนดเพื่อนครูที่มีประสบการณ์และเป็นผู้รู้ในสิ่งที่ตนเองทำวิจัย
- สมาชิกผู้มีหน้าที่สะท้อนควรได้มีโอกาสศึกษางานของครูนักวิจัยล่วงหน้า
- ควรมีการจดประเด็นที่นำมาใช้ในการวิพากษ์

**แนวทางส่งเสริมให้เกิด
การคิดสะท้อน/การคิดสะท้อนอภิมาน**

- การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน นำเสนอผลการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น
- การให้ครูบรรยายภาพเหตุการณ์ โดยเขียนบนกระดานเป็นรายบุคคล
- การให้ครูดูวิดีโอเพื่อกระตุ้นให้สะท้อนผลการคิดออกมา
- การจำลองสถานการณ์จริงขึ้นมา โดยให้ครูอภิปรายร่วมกัน
- การให้ครูสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว ตั้งประเด็นคำถามในเชิงวิเคราะห์วิพากษ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และได้คิดอย่างใคร่ครวญ
- การใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการระดมสมอง
- การมอบหมายงานให้ครูปฏิบัติ โดยมีพี่เลี้ยงเป็นผู้ดำเนินการ/อำนวยความสะดวก

ประโยชน์ของการสะท้อนผล

- ทำให้ผู้วิจัยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการวิจัย
- ทำให้ครูที่ทำวิจัยได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ
- การวิพากษ์วิจารณ์งานวิจัยซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขกระบวนการวิจัย คุณภาพของงานวิจัย
- ทำให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หรือ
จินตนาการ

ดร. อุทัย คุณยเกษม

- The Teachers that learn.
- Classroom research is not the activity that promotes professional teachers, it is in fact for the promotion of learning process.

“การทำวิจัยในชั้นเรียนคือการ

กระบวนการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ของ

นักเรียนและผู้ทำวิจัย”

ปัญหาที่ผ่านมา งานวิจัยของครูไม่มีผลกระทบต่อ
วัฒนธรรมของโรงเรียน หรือวัฒนธรรมการเรียนรู้ของ
โรงเรียน (culture of learning in school)

จุดมุ่งหมายของการวิจัยของครู คือ การวิจัยไม่เพียงแต่
เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงครูแต่ละคนและนักเรียนของครู แต่
รวมถึงวัฒนธรรมของโรงเรียนด้วย

ขอบคุณค่ะ